

1930

REGÉNYRÉSZLET

Gábor meg szeretné volna húzni magát az utolsó harmadik osztályú kocsik egyik néptelenebb részében, de sehogy sem sikerült. Szombat délután volt, sokan utaztak, s már az állomáson egynéhányszor válaszolni kellett volna ezekre a kérdésekre: hova utazik? mit csinál? hogy van? Sárszegi ismerősökre is akadt, illetve azok akadtak őrá. A legtöbbször azt mondta, hogy Herceg Gézához megy ki a szállásra. Azt is hozzátette, hogy Sárszegen várja Hercegék kocsija, de még így

is valószínűtlenül hangzott a magyarázás, hiszen a Herceg-birtok majdnem olyan messze volt Sárszegtől, mint a várostól.

A tikasztó meleg azonban az emberek kíváncsiságát is elfojtotta. Izzadt, lankadt ebéd utáni hangulat bóbiskolt a vagonban a batyuk, az frószagó gúnyák, az édesen rothadó almacsutkák, a verejtékes ingek, a döglődő cigarettavégek, a lelökött, izzadságfoltos papucsok között. Gábor szinte észrevétlenül szállt le Sárszezen az állomással ellentétes oldalon, úgy, hogy az állomás nyüzsgése és a váró, kandi tekintetek elől ügyesen elmenekült.

A csatorna partjára sietett, és mielőtt még a vonat elindult volna, már elérte a mézszegő bokrait, melyet azután végleg eltakarták a titokzatos utast Sárszeg figyelő szeme elől. Most már nagyon kényelmesen lépkedett, hiszen ideje bőven volt. Ágnes azt mondta, hogy fél nyolc tájban legyen a stapari dűlőnél, most pedig csak öt óra van.

Átment a hídon, és senkivel sem találkozott. Messze két székér verte fel az út bolyhos porát, lent a fürdőház körül asszonyok mosdák a vízben ülve. Rekkendő meleg remegett a fáradt bácskai táj felett. A csatornát szegélyező ákácfaék ájultan ejtették le ványadt karjait. Jó volna megfürödni.

A másik oldalon két gyerek pucéran állt a töltés tövében. A nap bőkezűn csorgatta le kápráztató, forró fényét. Az egyik leszaladt, és beleugrott a vízbe.

– Mély-e ott, Jancsi? Ász-e? Ász-e?

– Állok – nevetett a szőke fejű, és egyre beljebb úszott.

Gábor lassan tovább ballagott. Bízott abban, hogy távolabb a falutól senki sem fogja zavarni a fürdésben. De sosem volt egyedül. Nemsokára a túlsó part nádasából egy öreg, kecskeszakállas orosz fehér zubbonya villant fel, fején a cári sapka, mely egyúttal szimbóluma volt a csökönyös hitnek, hogy visszatérnek még a régi szép idők. Az öreg fontoskodva emelgette és figyelte a kivetett horgait, mintha katonai átcsoportosítások eredményét figyelné. Azután két kurta szoknyás lánnyal találkozott, mindkettő kosarat vitt. Vidámak voltak, de arcukra illő komolyságot erőltettek, mikor közelebb jöttek, és halkán jó napot kívántak. Azonban mihelyt elhagyták Gábort, kitért belőlük az elfojtott kacagás. Őt nevetik, vagy csak a fiatalság csiklandozza torkukat. Gábor megfordult utánuk.

– Olyan a derekuk, mint a hercegnőké! – mormogta, noha sohasem látott még hercegnőt.

Körülnézett a tikkadt tájon. A bácskai hőség és unalom úgy szuszogott, mint hájas, hortyogó gazda a kazal alján. A szállások cseréptetői oly lomhán nyújtózkodtak, mint kérődző bivalyok. Amott a stápari országút csüggedt, napizzott ágú eperfái álldogáltak hosszú, elfulladó porban. Itt-ott egy gémeskút örködött, mint óriás szöcske a sárguló, fáradó búzatáblák felett.

Szóval nem messze lehetett az a dűlő, amelyről Ágnes beszélt. Gábor itt akarta kivárni az estét, s egy kis rést keresett a nádasban, hogy a víz mellé telepedhessen. Megnézte az óráját: fél hat volt csak, Ágnes pedig nyolcra ígérte a találkozást.

Levette kalapját, kabátját, és leheveredett a hőségtől fonnyadt fűre. Arrá gondolt, hogy megfürdik, de a másik oldalon minduntalan feltűnedezett valaki. Gábor szégyellte magát, és félt, hogy feltűnést fog kelteni, esetleg valaki ráismer, s akkor milyen magyarázatokkal oszlatja el a kíváncsiskodókat. A magas nád legalább a túlsó part járókelői elől védte, az innesső parton úgyis kevesebb a gyalogló.

Zsebéből elővette a büntetőjog néhány kiszakított fvét, és tanulni szeretett volna. Szeptemberben le kell tenni a szigorlatot. Le kell tennie, le akarja tenni, a halogatás, a határozatlanság nem tarthat tovább.

– Akarom! Akarom! – és összeszorította öklét.

Komolyan olvasta a sorokat, néhány perc múlva azonban lankadni kezdett akarata, figyelme, kötelességérzete. A tikkadt júniusi délután, a bőséges, időtlen csend, a zsibbasztó bácskai földszag elálmosította: a büntetőjog lapjai kihulltak kezéből.

Riadtan kapott kabátja után, és felpattantotta órája fedelét. Mindjárt hét óra. Hogy elszundított! Sietve rendbe hozta magát. Megmosta arcát, megtörölközött zsebkendőjében, meg-megigazította nadrágjának megtört vasalását, nyakkendőjét is megigazította, és sokáig szemlélte magát kis zsebtükrében. Azután ismét elővette a büntetőjogot, de most már feltűnőbb helyre ült, nehogy Ágnes szem elől tévessze.

A tanulás azonban megint nem ment. Majdnem ötpercenként nyomkodta meg órája fedelét, és többször elismételte ezeket a kérdéseket: mi lesz, ha Ágnes nem jön? Ha valami akadályozza jöttében. Vagy ha talán elkerülik egymást? És mit fog csinálni, ha egyáltalán nem jön? Többször felállt, és kémlelte az utat. Ez az első dűlő, szóval innen kell jönnie. De hátha mégse ez a stápari dűlő?

Már alkonyodni kezdett, mikor valaki lassan közeledett az úton. Ez Ágnes! Az este olyan puhának tűnt fel, mintha minden vastag selyemkárpitból lenne: Sárszeg felé juhokat tereltek lágy, piros porgomolyagban, a híd felé szekerek sietnek és puha párás arany száll nyomukban.

Ágnes kék kartonruhában jött, kezében kosárral. Körülötte egy nagy farkaskutya ugrándozott. Kissé kövérnek látszott, és kacsázva járt. Lány szőke feje földetlen volt.

Gábor lelkendezve sietett eléje. A kutya rakoncátlanul kezdett ugatni, Ágnes alig tudta lecsillapítani.

– Már úgy vártalak . . .

– Nem akartam előbb. Furt járnak a népek. A béresnek is vót még dóga. Különb is, én ilyenkor szoktam fürödni.

– Egyedül?

– A Néró vigyáz rám. A vízbe is begyün utánam. Te nem akarsz fürödni?

– Akartam, de annyian jártak erre felé.

– Most lehet, most senki sem zavar. Ez lesz az én kabinom, te meg menj tovább. Itt van neked is egy törülköző.

Ágnes eltűnt a nádasban, ahol úgy látszik, már régebben kis öltözőfélét csinált magának. Gábor még jóformán el sem kezdte a vetkőzést, máris hallotta Ágnes és Néró lubickolását. Szinte lázasan hánya le magáról a ruhát és gázolt bele a vízbe. A víz barátságatlan volt: hínáros, poshadt, de legalább friss, majdnem hideg. Ágnes nyugodtan és biztosan úszott, Néró sohasem tágtított mellőle. Gábort a víz felpezsdítette, az előbbi tunyaságnak már semmi nyomát nem érezte. Nagy tempókkal úszta át a vizet, majd mindjárt visszajött, kötekedett Néróval, és nagyokat prüszkölt, mint jókedvű triton.

Sötét este lett, mire kijöttek a vízből. A tiszta selymes égen milliárd csillag csillogott. Nyugat felől bágyadt, almazöld fény jelezte a távozó napot. Gábor vidámabb lett, a meghitt homály, az estnek végtelen, varázsos harmóniája elcsitította a belsejében viaskodó elégedetlenségeket. Karonfogta Ágnest, és nagyon lassan mentek a szállás felé. Ágnes karja szinte átperzselte kabátujját. Néró siettetni szeretne volna őket, de az összesimult pár önfeledten, mosolygós mámorban botorkált végig a dűlön, az érett búza- és rozsföldek között.

*

Ágnes gyufát keresett, és meggyújtotta a lámpát.

– Hát most látod, így lakunk mi. Parasztoosan.

Becsukta az ajtókat, és függönyt akasztott az ablakokra. Kissé fülledt volt a szobában, de a zavartalanság, a biztonság ritka, szinte ünnepeles érzése valami paradicsomfélélévé varázsolta ezt a nagy, fehér parasztszobát. A falon néhány kép: Jézus szent szíve, Szűz Mária szíve a hét törrel, a királyi pár, szent Genováva portréja, amely körül tizentkét apró körben a nagy szent életét beszélte el a háromszínű nyomat rajzolója. Az ágy felett Krisztus az olajfák hegyén díszesebb keretben. Alatta Ágnes régebbi fényképe. Nézése merev, arca duzzadt, a rövid derék szinte iromba alakot formált belőle. Csúnya, hazug kép. Mennyivel szebb az életben! Hamvas bőrét, puha szőkeségét, szemének tiszta kékjét persze nem lehetett visszaadni a szürke fényképen, de lágy, kövérkés vonalai is kedvesebbek a valóságban.

– Ne nézd már oly sokáig azt a puffadt pofáját. Úgy haragudtam arra a mafla Vájlandra, vagy hogy a csudába hívták, aki ott lakott a kéményseprűsek házában. Hát ilyen ronda vagyok én?

Gábor felnevetett. Ágnes terített, zöldpaprikát, hideg húst, tejfelt, túrót és kenyeret tett az asztalra. Végül egy üveg bort is hozott.

– Na, gyere enni.

Gábor éhes volt, jószíven falatozott, de Ágnes alig evett. Felkelt, és megnyomta a rádió gombját. Hangverseny szólt Pestről, valaki szonátát hegedült, és Ágnes arról panaszkodott, hogy mennyi baj van az akkumulátorral, néha öt napig se tart, és máris tölteni kell. Mindig gondot okoz, hogy ki viszi be a faluba, és ki hozza ki?

– Te mért nem eszel? – kérdezte Gábor, miután a második darab hús után nyúlt.

– Fogyasztom magam – nevetett a szőke asszony. – Most nem módi többé a kövér alak.

– Ugyan mit törödsz a divattal? Egyél, ha jólesik.

Ágnes töltött. Koccintottak. Gábor nagyon jól érezte magát. Ez az egyszerű szoba, ez a tiszta, minden tülekedéstől és problémáktól távoli élet annyi szeretettel simult rája, mint a pontosan szabott kabát. Mintha megtalálta volna a kiutat, a rég keresett kincset.

– Olyan jó volna parasztnak lenni – sóhajtott, és vágyakozva tekintett széjjel a szobában. – A gazdasággal törődni, szántani, trágyát szórni, aratni, a lovakkal beszélgetni, a morzsológépet hajtani. És nem törődni többet az ügyvédi irodával, a szigorlatokkal, a hivatalokkal, ahol alázatosan kell köszönni . . . Mennyivel szabadabban lehet itt élni!

– Én meg azt hiszöm, hogy mégiscsak jobb úrnak lenni. Könnyebb annak a dóga, mint a parasztnak.

Gábor elkomolyodott. Nem beszélt többet, pedig nagyon szeretett volna beszélni. De úgy érezte, hogy most nincs helye a panaszkodásnak. Ha elpanaszolná, hogy milyen unalmas a büntetőjogot magolni, és hogy milyen tehetségtelen a szerb nyelvben! Még egy beadványt se tud a hivatalos nyelven elkészíteni. Mikor fog ő szerb védőbeszédet mondhatni a bíróság előtt? Soha. Biztosan érezte, hogy sohasem viszi semmire. De minek erről beszélni?

A rádióban valami szomorú melódiát húztak, és Gábor ijedten vette észre, hogy a jókedv, az a tiszta, derűs harmónia, amely még néhány perc előtt lelkét betöltötte, most kisurranóban van, mint megriadt gyök. Sietve kapott utána. Megfogta Ágnes kezét, majd lassan lehajolt, és megcsókolta ezt a durva, vörös, paraszti kezét.

*

A pesti cigány már elhallgatott, a rádió üresen zúgott, és ropogott. Ágnes csendesen, mélyen lélegzett. Aludt. Gábor tapogatva kúszott a rádióhoz, amelynek szekrényéből némi világosság szökött ki a fekete szobába. Leült a gép elé, és csavargatni kezdte.

Egyszerre halk dzsesszzene pattogott, lüktetett. Gábor kissé megcsavarta az erősítőt. Tisztán hallotta, hogy valaki énekel, még az egyes szavakat is meg tudta különböztetni: darling, ej lav, lédi, Misz . . . Noha nem tudta a szavak értelmét, mégis tudta, hogy ezek angol szavak. London . . . Táncolnak az egyik hotelban . . . Tapsolnak . . .

Kis szünet után egy kis slowfox következett. A szaxofon zokogva bűgött, s az előbbi hang nagyon egyszerűen és közvetlenül énekelt. Gábor arra gondolt, hogy holnap ismét be kell állni a robotba: büntetőjog, Rajjić úr, telekkönyv, járásbírótság és Ljubica . . . Nem maradhat ebben a puha, rejtett fészekben, a gondtalanság tiszta szigetén, emellett a puha, szőke parasztasszony mellett. Lelkében egy másik szaxofon sírt, mely még búsabban kísérte a londoni szaxofonos dallamát.

I weep, I weep ever . . . disconsolately . . .

Holnap tovább kell menni. Tovább a céltalan küzdésbe. Gábor ráhajolt a rádiószekrényre. Lelkében egyre tisztábban és érezhetőbben zokogott a vágy szaxofonja: ha itt maradhatna! Ha sohasem kelleme elmenni ebből a csendből, egyszerűségből és földszagú életből,

elmenni egy olyan világba, amely számára örökkön nyugós és idegen marad. Ilyesvalamit érzett egykor kisdíák korában, mikor véget ért a húsvéti vakáció, és másnap vissza kellett utaznia a városba, az iskolába, a szürke, szívtelen kötelességek közé. Kicsit felcsuklott, válla megvonaglott. A karján tisztán érezte, milyen meleg a könnyei.